

FERDINAND SNELLAERT

Op 3 juli jl. was het precies 125 jaar geleden dat Dokter Snellaert overleed. Een gelegenheid die wij niet voorbij mochten laten gaan om deze figuur even terug in herinnering te brengen. Zoals u misschien geraden hebt doen wij dat aan de hand van een artikel dat Pierre Kluyskens 25 jaar geleden schreef.

Op het einde van de vorige eeuw bestond er in de Wilderoosstraat, ook wel het Eglantierstraatje genaamd, die uitgaat in het Engelandgat, een herberg of liever een stamcafé zoals er vroeger zoveel en vandaag nog zo weinig in Gent zijn, met name "de Staten van Amerika" eertijds "de Graef van Vlaenderen" waar naar loffelijke Gentse gewoonte een drietal "sociëteiten" hun zetel hadden gevestigd: "l'Hirondelle", een maatschappij van bierlustige duivenmelkers, "Jeanne d'Arc", een maatschappij schermers met de vrancke kernspreuk "Loyal et sans intrigue", doorbrave burgers die tussen twee oefeningen in, graag eens de gouden ketting van hun zakhorloge aan de toog lieten rinkelen en de "Snellaertskring" waarvan de leden na hun gewetensvolle dicht- en taal oefeningen, de leesbeurten en voordrachten, 's winters om de week en 's zomers

om de veertien dagen, de muzen even vergaten om fles en pint aan te spreken. Hun kenspreuk ronkte nogal romantisch "Eigen tael is d'echte tolk". De Kring was nog geen vijf jaar na Snellaerts overlijden, in april 1877 gesticht geworden in aandenken van de grote figuur die Dr. Ferdinand Augustijn Snellaert was geweest.

Ongeveer een kwart eeuw na zijn afsterven was Snellaerts populariteit even groot en warm gebleven, want in augustus 1896 werd op het Campo Santo te Sint-Amandsberg, te zijner nagedachtenis een gedenkteken opgericht met zijn bronzen borstbeeld.

Wanneer in 1902 een nieuwe straat door 't Meerhem werd getrokken, die de Groot Meerhemlaan met de Van Crombrugghestraat verbond, was Gent andermaal Ferdinand Snellaert indachtig en schonk het haar diens naam.

Thans hebben zijn vrienden en bewonderaars de honderdste verjaring van zijn afsterven niet onopgemerkt willen laten voorbijgaan. In de voormalige Sint-Pietersabdij werd immers op 28 september een merkwaardige tentoonstelling "Ferdinand Augustijn Snellaert en zijn tijd" ingehuldigd die in november e.k. Kortrijk en bij de jaarwisseling Antwerpen zal aandoen.

Bovendien werd op 14 oktober door het gemeentebestuur van Sint-Amandsberg, in samenwerking of met de toezegging van talrijke cultuurverenigingen een Snellaertherdenking ingericht die op de Academische zitting en later op het Campo Santo zelf een stel vooraanstaande sprekers gelegenheid schonk het leven, de loopbaan en de verdiensten van Dr. Snellaert te ontleden en te belichten.

Tevens werd op het Dr. F.A. Snellaertplein overgegaan tot de onthulling van het borstbeeld van de gehuldigde, een knappe broksculptuur van de bekende beeldhouwer Firmin De Vos.

Het intellectuele Vlaanderen, meer in het bijzonder de gemeentebesturen van Gent en St-Amandsberg, hebben aldus, een eeuw na Snellaerts overlijden, diens aandenken niet laten wegroesten in de vergeethoek van de geschiedenis.

*

* *

Ferdinand Augustijn Snellaert is in de Vlaamse sociale en cultuurbeweging een naam gebleven, en zulks is wel verheugend te noemen. Was hij nochtans meer dan een naam in het geheugen van zijn nageslacht, wist het groot publiek nog iets af van zijn activiteit, van zijn veelzijdige loopbaan, van zijn idealisme en dynamisme?

Wij zouden de optimisten de loef afsteken moesten wij deze vragen bevestigend beantwoorden. Een straatnaam, een monument in een kerkhof kunnen hoogstens bekomen dat de naam uit het geheugen van de mensen niet zou weggeveegd worden, meer niet.

Snellaert heeft veel geschreven, werken in de geest en in de mentaliteit van zijn tijd, d.w.z. dat op een paar specialisten na, niemand deze werken nog leest. Hij

leefde trouwens in een voor de Vlaamse beweging, nogal bewogen periode en wij mogen uit het oog niet verliezen dat al de slagwoorden, de slogans, de strijdwoorden van toen een gans andere betekenis hadden dan de dag van vandaag.

Men moet de gebeurtenissen en de geschiedenis van de Vlaamse beweging zeer grondig kennen om de juiste betekenis en draagkracht van Snellaerts proza te begrijpen.

Ferdinand Augustijn Snellaert heeft zijn activiteit en zijn ideaal in verschillende domeinen van het maatschappelijk leven gespreid: hij was tegelijk geneesheer, letterkundige, filoloog en politiek voorvechter, met in alles eenzelfde gemene deler, het in dienst staan van zijn volk.

Er moet in onze gewesten een levendige mondelinge overlevering bestaan, een leidraad die doorheen de opeenvolgende generaties loopt, opdat de naam van Snellaert een eeuw na zijn afsterven nog met zoveel eerbied en met zoveel liefde door zoveel mensen zou kunnen uitgesproken worden, mensen die de details vergaten maar die de naam hebben onthouden omdat hij nog steeds een symbool, een strijdvaandel betekent, zoals de naam van Jan-Frans Willems of van Karel Lodewijk Ledeganck, zijn tijdgenoten, die ook niet meer worden gelezen maar die aan eenzelfde ontvoogdingstrijd verbonden blijven als parels aan een kroon.

Koningen, politieke figuren, veldheren gaan na hun dood aanschuiven in de lange rij van de geschiedenis, helden vervoegen de legende, idealisten en sociale voormannen als Willems en Snellaert blijven na hun dood de volksverbeelding treffen en hun naam blijft meer in het hart dan in monumenten gegrift.

*

* *

Ferdinand Augustijn Snellaert is geen Gentenaar van geboorte, al is Gent zijn strijdperk geworden. Het was te Kortrijk dat hij op 21 juli 1809 werd geboren, maar veel meer dan een geografisch Kortrijkenaar is hij niet geweest. Zijn studies volbracht hij te Utrecht en op 20-jarige leeftijd in 1829, kort voor de Belgische Omwenteling, trad hij als gezondheidsofficier in dienst van het leger van Willem I, eerst te Maastricht, daarna te Antwerpen en na de Omwenteling van 1830 bleef hij nog gedurende vijf jaar dit ambt vervullen; niemand zag er toen zwaarigheid in, want in die jaren kon men achtereenvolgens in dienst van de Oostenrijkers, de Fransen, de Hollanders en van de Belgen treden, zonder dat, althans voor een gezondheidsofficier of een geneesheer, het minste vuiltje aan de lucht was.

Na enkele jaren was Snellaert echter dat tweederangsgedoe beu als koude pap en kwam hij naar Gent over om er aan onze Alma Mater zijn geneeskundige studies voort te zetten en er zijn eindexamen, in 1838, te behalen.

Het werd een beroep, en meer dan een beroep werd het voor hem een apostolaat, zoals dit ook het geval was met zijn tijdgenoot Guislain. Snellaert was als

geneesheer, zeker de eerste de beste niet; zijn wetenschap, zijn grondige kennis komen in menige publicatie verschenen in het Bulletin de la Société de médecine de Gand tot uiting, hetgeen hem nooit heeft belet de geneesheer van de armen en van de minstbedeelden te worden. Hij was de man van de kosteloze consultaties en indien zijn naam lang na zijn dood te Gent in alle lagen van de bevolking vereerd bleef, was het grotendeels te danken aan zijn toewijding, zijn apostolaat tijdens de achtereenvolgende golven van de cholera morbus in het Gentse, toen hij op gevaar af van zijn eigen leven nooit op het appèl ontbrak om zieken en stervenden hulp en troost te bieden.

Snellaert was als mens te rijk aan gaven en ideaal om zijn volk enkel met de dokterskiel aan, ten dienste te staan. Zijn woord was gul, enthousiast, zijn pen was vlot, stijfjuchtig: beide heeft hij aangewend als cultuurdrager en als voorman van de Vlaamse beweging.

Taal en volk waren voor hem innig verbonden. In die jaren waren dergelijke mensen slechts een eilandje, zij vormden een kleine kern, een elite die op veel tegenkanting van de tegenstrevers, op veel onbegrip in de massa stuitte, maar die zich nooit liet ontmoedigen omdat zij wist dat wanneer men een boom plant men slechts jaren later de eerste vruchten zal kunnen plukken.

Zijn actie en zijn strijd zijn, althans op gebied van taal, minder spectaculair geweest dan deze van Willems die een grotere uitstraling bezat, minder volks dan de dichter van de Drie Zustersteden. Snellaert was meer de filoloog, meer de geleerde, dan de showman.

Stichter met Willems, Ledeganck, Van Duyse, Serrure, Rens en Blommaert van "de" maatschappij die de ontvoogdingsstrijd inzette, nl. "De Tael is gansch het Volk", bleef hij deze kenspreuk gans zijn leven en literaire loopbaan trouw. In deze beweging is Snellaert niet de man van de public relations, wel de purist geweest, degene die teruggreep naar de bron, de rijkdom en de weelde tentoon spreidde en in menige geleerde verhandeling of studie zijn zienswijze belichtte. Al die voorvechters met Willems en Conscience als meest imponerende pioniers op kop hebben elkaar in feite prachtig begrepen en aangevuld. Snellaert was het meest intellectueel aangelegd, degene die het verleden doorpriemde om het voor de toekomst dienstig te kunnen maken. In zijn tijd was het een ondankebare taak en rol die weinig lauweren bezorgden. Hij heeft zich nochtans vurig, geestdriftig van zijn opdracht gekweten, pionier die wist dat zijn generatie was opgeofferd opdat de volgende een mooie oogst zouden kunnen binnenhalen.

Zij die de Snellaerttentoonstelling in de St.-Pietersabdij hebben bezocht, zullen dat klimaat van idealisme, van offer en ook van rotsvast geloof in de uiteindelijke zegepraal hebben gevoeld, mede dank zij de uitstekende uitleg

door mevrouw Huguette van de Woestijne in de catalogoog verschaft.
Het is haar beslissende doorbraak en allen die Snellaert waardig willen herdenken, allen die iets overhebben voor cultuur, moeten er haar erkentelijk om zijn.

Pierre KLUYSKENS
